

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

У статті розкривається досвід роботи коледжу по організації навчального процесу, при якому створюються сприятливі умови для формування навичок та готовності студентів до самоосвіти. Самостійна робота розглядається не як самоціль, а як засіб досягнення глибоких та міцних знань, інструмент формування активності та самостійності як рис особистості.

Ключові слова: самостійна робота студентів, самоосвіта, інтенсивна педагогіка, інноваційні технології.

Сучасний спеціаліст має бути професіоналом, який уміє здобувати нові знання, критично опрацювати одержану інформацію, приймати самостійні рішення, контролювати свою діяльність і т.п. Таким чином, самостійна робота студентів є невід'ємною частиною процесу підготовки фахівця. Аналіз навчально-методичної літератури демонструє тенденцію до скорочення в початкових планах аудиторних годин і збільшення годин, відведених на самостійну роботу (до 60% навчального часу). Але проблема сьогодні полягає у відсутності єдиного підходу до трактування поняття "самостійна робота студентів" (СРС). Ряд учених під самостійною роботою студентів розуміють активну творчу роботу студента, в основі якої лежить уміння самостійно мислити, здібність орієнтуватися в новій ситуації, ставити нові проблеми та бачити шляхи їх вирішення, при цьому функції викладача практично зводяться до нуля. На думку інших учених, СРС – це організована система навчання під керівництвом викладача. Наступна точка зору являє свого роду компіляцію попередніх позицій, де самостійна робота – це різноманітність типів навчальних, виробничих та дослідницьких завдань, які виконуються під керівництвом викладача з метою засвоєння знань, набуття вмінь та навичок, досвіду творчої діяльності та відпрацювання систем поведінки.

В Одеському автомобільно-дорожньому коледжі самостійна робота студентів розглядається як засіб навчання, який:

- формує у студента необхідний об'єм та рівень знань, умінь і навичок для розв'язування пізнавальних задач,
- служить відповідно просуванню від нижніх до вищих рівнів розумової діяльності;
- є найважливішим засобом педагогічного керівництва самостійною пізнавальною діяльністю студента в процесі навчання;
- є найважливішою умовою самоорганізації та самодисципліни студента в оволодінні методами пізнавальної діяльності;
- є одним із шляхів виховання таких рис особистості, як самостійність та готовність до самоосвіти.

Для виконання цієї тенденції освітній процес має базуватись на принципах особистісно-орієнтованого підходу до навчання, коли студент виступає суб'єктом навчальної діяльності. Саме ці принципи покладені в основу кредитно-модульної системи організації навчального процесу, яка введена в нашому коледжі. Отже, наша система організації навчального процесу дозволяє неформально працювати над проблемою самостійної роботи студентів.

Необхідно зазначити, що специфіка складової всіх сучасних інструктивно-методичних документів для вищої школи про самостійну роботу студентів залишається декларативною. На сьогоднішній день відсутня нормативна та організаційно-методична база з проведення студентами самостійної роботи з врахуванням специфіки напряму підготовки фахівців, наскрізності та прогностичності її організації на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях в системі безперервної освіти. Саме тому відправною точкою у плані організації самостійної роботи студентів ми вважаємо внутрішній документ коледжу, який систематизує нашу діяльність в цьому напрямку.

Враховуючи, що в навчальних планах коледжу самостійна робота вже закладена, ми поділяємо самостійну роботу на аудиторну та поза аудиторну. А якщо говорити ширше, то ми розглядаємо самостійну роботу студентів як єдність трьох взаємозв'язаних форм: аудиторної під безпосереднім керівництвом викладача, поза аудиторної та творчої (у тому числі, - наукової). Це є відправною точкою при підготовці робочих навчальних програм, де визначається кількість годин, вимоги до знань та вмінь, форми контролю (звітності) з кожної теми програми.

Аналіз навчальних планів говорить про те, що в коледжі повністю витримана вимога відведення на самостійну роботу від 1/3 до 2/3 загальної кількості годин. На першому курсі ця кількість менша (трохи більше 30%), а на старших становить 40-55%.

І хоча мова про самостійну роботу студентів ведеться давно, позааудиторна самостійна робота викликає у викладачів певні труднощі. Більшість студентів сьогодні не спроможні самостійно визначити мету, виділити головне та відокремити від нього другорядне, провести аналіз фактів, здійснити самоконтроль при самостійному вивченні матеріалу. Це пов'язане, в першу чергу, з недостатньою підготовкою до самостійної роботи зі школи. Крім цього, студенти, особливо молодших курсів, не вміють раціонально планувати свою навчальну діяльність, займатись самоосвітою. Тому необхідно починати роботу з того, що вчити студентів вчитись.

З цієї метою ми для студентів нового набору проводимо семінари, на яких навчаємо раціонально планувати свій час, опрацювати літературу, працювати над конспектом, готувати реферати, доповіді, звіти тощо. Бібліотекою коледжу для студентів нового набору організовано факультатив "Основи інформаційної культури".

Характер самостійної роботи студентів поступово змінюється під час навчання в коледжі. На молодших курсах вона спрямована на поглиблення окремих навчальних дисциплін, а на старших набуває науково-дослідного, творчого характеру.

Головне, до чого ми прийшли, це те, що активна СРС можлива лише при наявності серйозної та стійкої мотивації.

Найсильніший мотивуючий фактор – підготовка до майбутньої професії. Це особливо проявляється на практичних заняттях зі спецдисциплін або коли студент одержує завдання для курсового або дипломного проекту ще на II-III курсі, щоб самостійно готувати певні питання, які потім стануть частиною основної роботи.

Надзвичайно важливим мотиваційним фактором є залучення студентів до творчої роботи. Сьогоднішній студент володіє комп'ютерними технологіями і сприймає через них значну кількість інформації. Саме тому викладачі коледжу залучають студентів до підготовки мультимедійних презентацій, до запису занять в режимі "он-лайн", щоб розмістити їх в Інтернеті для студентів, які були відсутні або щось не зрозуміли. Гурткова робота готує студентів до наукової діяльності та поглиблює знання з предметів. У коледжі стало традиційним проведення наукових студентських конференцій, інтелектуальних ігор. При організації Днів самоврядування студенти старших курсів готуються до самостійного проведення занять, масових заходів, проявляючи творчість і здатність до самоосвіти.

Важливим мотиваційним фактором є інтенсивна педагогіка. Вона передбачає введення в навчальний процес активних методів навчання. Стали традиційними ділові ігри, ситуаційні заняття, інноваційні методи роботи тощо. Але починати треба з підготовки до лекції, семінару, лабораторної роботи, контролю знань. Саме на цьому етапі надзвичайно важливо володіння викладачем різноманітними формами та методами педагогічного впливу.

Ось чому ми виділяємо, як мотиваційний фактор особистість викладача. Саме викладач може бути прикладом для студента як професіонал, як творча особистість. Він має допомогти студенту розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективу внутрішнього росту. До прикладу, у цьому році був виданий підручник зі спецдисципліни, авторами якого стали наш викладач та його випускник, який сьогодні працює на виробництві.

Для менш творчих студентів мотивуючим фактором може стати контроль знань, адже в кредитно-модульній системі закладено елемент змагання, що вже є мотивуючим фактором.

Введення багатобальної системи оцінки знань дозволяє, з однієї сторони, відобразити в багатобальному діапазоні індивідуальні особливості студентів, а з іншої, – об'єктивно оцінити в балах зусилля студентів, які витрачено на виконання окремих видів робіт. Крім цього є можливість ввести заохочувальні бали за оригінальність, новизну підходів до виконання самостійної роботи. При цьому студенти, які не поспішають здавати своєчасно роботу, можуть одержувати нижчі бали.

Викладачі вищої математики завершують кожен розділ індивідуальними завданнями з теми, що з одного боку дає можливість закріпити одержані знання, а з другого – проявити власні здібності і набрати більшу кількість балів.

Досягти успіху в організації та результативності самостійної роботи студентів без якісного методичного забезпечення неможливо. Найважчим виявилось питання забезпечення студентів підручниками, що є в бібліотеці коледжу, тому що значна частина їх застаріла, а нових немає. Тому акцент зроблено на методичне забезпечення, яке готують викладачі. Приємно говорити про те, що навчально-методичний комплекс є з усіх предметів в повному обсязі. Викладачами коледжу лише за минулий рік передано до бібліотеки більше тридцяти найменувань посібників до самостійної роботи студентів, які видані на основі власних методичних комплексів. У методичному кабінеті створюється електронна база методичного забезпечення самостійної роботи студентів (готова на 80%), що є підготовкою до дистанційного навчання.

Поки що не напрацьовані засоби контролю якості знань студентів, які передбачають самоперевірку. Це буде наступним кроком нашої методичної роботи. А поки що тестовий контроль знань має рівневі завдання, що дає можливість студентам проявити індивідуальність, а інколи і творчість.

Поступово входять в практику роботи робочі зошити. Вони стали традиційними на інформатиці, математиці, хімії, біології. Приємно, що укладачами цих розробок є наші викладачі.

Ми дійшли висновку, що успішне виконання самостійної роботи студентів забезпечують:

- позитивна мотивація самостійної навчальної діяльності;
- чітке визначення завдань СР;
- зрозумілий студенту алгоритм виконання завдання, знання студентом способів і методів його виконання;
- чітке визначення викладачем термінів виконання та форм звітності;
- організація консультативної допомоги;
- систематичний контроль за виконанням завдання;
- методичне забезпечення самостійної роботи.

Сучасний освітній процес вищої школи гостро потребує педагогічних розробок щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою формування в них культури самоосвітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / Дичківська І.М. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

2. Картель Т.М. Самостійна робота студентів як умова їх професійного становлення [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://bibl.mk.ua/pdf/naukpraci/pedaqoqika/2006/50-37-13.pdf>

3. Сенашенко В., Жалнина Н. Самостоятельная работа студентов: актуальные проблемы [Текст] / В. Сенашенко, Н. Жалнина // Высшее образование в России. – 2006. – №7. – С. 103-114.

Подано до редакції 28.09.11